

HALÁSZ IVÁN

VÁLASZTÁSOK ÉS KISEBBSÉGEK 2010

A 2010. ÉVI KÖZÉP-EURÓPAI VÁLASZTÁSOK TAPASZTALATAI KISEBBSÉGI SZEMSZÖGBŐL

A 2010-es esztendő igazi választási szuperév volt Közép-Európában. Nemcsak Magyarországon, hanem a Cseh Köztársaságban és Szlovákiában is parlamenti választásokra került sor, Lengyelországban pedig a politikai elitet megtizedelő szmolenszki légi katasztrófa árnyékában megtartották a közvetlen elnökválasztást. Az egyes választások eredményei más-más folyamatokat zártak le vagy indítottak el, alkalmazkodva az érintett országok körülményeihez és az előttük álló kihívásokhoz.

A fennálló közjogi keretek

Mielőtt sor kerül a konkrét eredmények elemzésére, néhány szóban jellemezni kell azokat a szerveket, testületeket, amelyekbe a visegrádi térség választópolgárai a képviselőiket beküldték. A térségben két ország egykamaras (Magyarország és Szlovákia), kettő pedig kétkamarás parlamenttel rendelkezik (a Cseh Köztársaság és Lengyelország). Mindegyik közép-európai állam parlamenti köztársaság, csak Lengyelországban beszélhetünk olyan rendszerről, amelyben a meghatározó parlament mellett erősebb az államfő pozíciója. Az 1997-ben elfogadott lengyel alkotmány azonban megpróbálta az elnököt némileg kiszorítani a közvetlen kormányzás területéről, de ennek ellenére a lengyel köztársasági elnök most is a visegrádi térség leg-erősebb államfője.

A lengyel választópolgárok 1989 óta négyévenként a 460 tagból álló Képviselőházba, valamint a 100 tagú Szenátusba választják képviselőiket. A két kamara mandátuma egymáshoz van kötve, azaz a Képviselőház felosztása maga után vonja az új szenátusi választásokat is. A második kamara feladat- és hatáskörei is korlátozottabbak, bár szenátornak lenni elegáns dolognak számít Lengyelországban. Miután a Szenátus tudatában van gyengébb pozíciójának, a lengyel szenátorok igyekeznek felvállalni néhány olyan népszerű és látványos ügyet, amely növeli a Szenátus presztízsét és igazolja létjogosultságát. Tipikusan ilyen a határon túl élő lengyelek támogatása, amellyel a testület már az 1990-es évek elejétől foglalkozik, sőt, a támogatási pénzek is a Szenátuson keresztül mennek külföldre. Miután azonban a vá-

lasztások mindig a képviselőházi voksolással egy időben történnek, valamint miután a választójog sem különbözik markánsan, a szenátusi választási eredmények általában letükrözik a képviselőházi eredményeket. A szenátorokat a vajdaságokban létrehozott több mandátumos szavazóközetekben választják meg. A vajdaságok között nem érvényesül a paritás – az elnyerhető mandátumok száma azért a 3 és a 13 között is ingadozhat. Emiatt talán az erősebb pártok dominanciája még markánsabban nyilvánul meg a kisebb létszámú második kamarában, mint a népesebb Képviselőházban.¹

A Cseh Köztársaságban az alkotmányozó hatalom már 1992-ben eldöntötte az aszimmetrikus kétkamarás rendszer bevezetését, de az első szenátusi választásokra csak 1996-ban került sor. A cseh közjogi rendszerben jelentősen különbözik a két kamara – a megbízatásuk ideje, a megválasztásuk módja és a hatásköreik tekintetében is. A 200 tagú képviselőházat ugyanis az alkotmány értelmében többségi rendszerben kell megválasztani. Ez egyértelműen a pártoknak kedvez. A cseh rendszer ebben a tekintetben valóban meglehetősen arányos és jól képes megjeleníteni a viszonylag homogénnek mondható és középre húzó cseh társadalom politikai-szociális szerkezetét. A szenátorokat viszont hat éves időszakra választják, mégpedig úgy, hogy a 81 szenátor egy-egy harmadát kétévenként újraválasztják. A választási rendszer az alkotmány értelmében a többségi elven nyugszik. A választások kétfordulósak. A Szenátus mandátuma semmilyen formában nincs a Képviselőház mandátumához kötve, gyakorlatilag feloszthatatlan, sőt, az egész rendszer úgy van kitalálva, hogy a Szenátusnak kell helyettesíteni a Képviselőházat, amíg az nincs (például azért, mert feloszlatták vagy lejárt a mandátuma stb.). A kormány csak a Képviselőháznak tartozik felelősséggel, és itt történik a költségvetés megszavazása is. Ezekre a területekre tehát a Szenátus semmilyen hatással nincs. A jogalkotás területén sem rendelkezik erős pozícióval, hiszen csak egyszer küldheti vissza Képviselőháznak az ott már megszavazott törvényjavaslatokat, de az utóbbi testület abszolút többséggel érvényben hagyhatja azokat. Igaz, létezik néhány kiemelt terület, amelyen a Szenátus valóban együttdöntési jogokkal rendelkezik – például az alkotmány vagy a választójogi törvény módosítása területén. Fontosabbak a Szenátus kinevezési jogosítványai. Ezek közül legfontosabb az, hogy a köztársasági elnök az Alkotmánybíróság tagjait csak a Szenátus jóváhagyásával nevezheti ki.²

A szlovák parlament hivatalos neve a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa. Ez egykamarás parlament, amelyben összesen 150 képviselő foglal helyet. Őket négy évre választják. A választási rendszer nagyon hasonlít a cseh képviselőház választási rendszerére, ami egyáltalán nem meglepő, mert mindkettő tulajdonképpen csehszlovák örökség. Mindkét ország gyakorlatilag az 1990-ben elfogadott parlamenti választási rendszer elveit és megoldásait használja, igaz, az elmúlt két évtizedben néhány módosításra is sor

került. Ezek főleg a választókerületek számát és kiterjedését, a kampányt, annak finanszírozását, valamint az úgynevezett választási kauciókat érintik.³

A szlovák rendszerben tehát a választópolgárok a pártok által összeállított listákra szavaznak, de valamennyi választópolgár rendelkezik négy preferencia-szavazattal, amelyekkel befolyásolni tudja a pártlista sorrendjét. Ehhez azonban az kell, hogy a megfelelő számú választópolgár egy és ugyanazt a jelöltet akarja a lista élére állítani. Különösen az ezredforduló után került előtérbe ez a preferenciális szavazás (bár korábban is volt rá lehetőség) és az egyes jelöltek egyre gyakrabban igyekeznek kampányolni a saját listán belül is. Ennek hosszabb távon egyébként érdekes kihatásai lehetnek az egész politikai rendszerre. A 2010-es választásokon a nagyobb és esélyesebb pártok listáján induló két kisebb politikai csoportosulás is ezáltal került be a törvényhozásba – a magyar–szlovák megbékélés pártjaként induló Híd/ Most listáján keresztül a Polgári Konzervatív Párt (a továbbiakban szlovák rövidítéssel OKS), valamint a politikai újszülöttnek számító Szabadság és Szolidaritás (szlovák rövidítéssel SAS) liberális csoportosulás listájáról az Egyszerű Emberek csoportja (ezen „egyszerű elnevezés” volt ugyanis a csoport neve).

Kisebbségek és a választójog

Lengyelország az egyetlen olyan visegrádi állam, amelynek a választójogi szabályozása kedvezményes módon garantálja a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviseletét. A kisebbségi választókat képviselni hivatott listának ugyanis a lengyel szabályozás szerint meg kell ugyan szerezni annyi szavazatot, amennyi az adott körzetben szükséges a mandátum megszerzéséhez, de nem vonatkozik rájuk az 5%-os bekerülési küszöb. Ez komoly engedmény, amelynek gyökerei egyébként a német modellben kereshetők. Mivel azonban Lengyelországban nem élnek számottevő nemzeti kisebbségek, csak nagyon kevés kisebbségi jelölt jutott be eddig így a Szejmbe. A Szenátusban ugyanis már nem érvényesül ez a modell. Gyakorlatilag csak az Opoli Vajdaságban élő német kisebbségnek van esélye ezen a módon bejutatni képviselőit a Szejmbe. A sziléziaiak mint regionális csoport is el akarták érni azt, hogy ez a kedvezmény rájuk is vonatkozzék, de ez nem sikerült nekik, mert a jogszabály a lengyel bíróságok értelmezésében kifejezetten csak a nemzeti kisebbségek jelöltjeinek nyújtja ezt a kedvezményt. Erről komoly jogi viták folytak, amelyek egészen Strasbourgig jutottak.

Mivel a kisebbségi képviselők nem alkotnak számottevő csoportot a lengyel parlament 460 tagból álló alsóházában (hiszen a számuk rendszerint 1-2 fő körül mozog), nem is nagyon kerülnek reflektorfénybe, még kevésbé az éles politikai küzdelmek keresztüztébe. Jelenleg csak egy honatya, Ryszard

Galla képviseli a német kisebbséget. A mérnök végzettségű képviselő a dél-lengyelországi Wroclawban, azaz magyarul Boroszlóban született. A többi nemzeti kisebbség sokszor még listát sem állít, igaz, az ő területi koncentrációjuk és politikai szervezetségük kisebb, mint a sziléziai németeké.

Az elképzelt visegrádi kisebbségi-képviseleti skála másik oldalán az 1993. január 1-je óta önálló Szlovák Köztársaság áll. Szlovákia ugyan nem ismer semmilyen választójogi kedvezményt a nemzeti és etnikai kisebbségi jelöltek számára, viszont az egyetlen olyan ország a térségben, amely még úgymond reális, azaz politikailag releváns kisebbségekkel rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a lakosság körülbelül 15%-a hivatalosan is valamely nemzeti-etnikai kisebbségi közösséghez tartozik. Igaz, itt a legnagyobb – azaz a magyar – kisebbség képviselői mindig saját jogon jutottak be a parlamentbe, nem pedig valamilyen preferenciális rendszerben. A másik nagy kisebbség – a romák – azonban eddig nem voltak képesek saját képviselethez jutni a szlovák törvényhozásban. Eltérően Magyarországtól, semmilyen más visegrádi államban nem terjedt el azon jó szokás sem, hogy a nagy pártok saját listáikon bejuttatnak a nemzeti vagy akár az európai törvényhozásba néhány roma képviselőt (erről lásd a Fidesz és MSZP gyakorlatát is).

Szlovákiában már az 1990-es évek második felétől a nagyobb politikai blokkok igyekeznek kiépíteni saját roma politikai klientúrájukat vagy éppen fordítva, az egyes roma politikai csoportosulások igyekeznek a nagy pártok között „patronusokat” találni, de a roma választópolgárok viszonylag alacsony aktivitása és a roma közélet belső vitái, harcai miatt soha nem sikerült mozgósítaniuk annyi választót, hogy a nagy pártok figyelmét valóban felkeltsék.⁴ Ez annak ellenére így van, hogy a szlovákiai romák aránylag (azaz a többségi lakossághoz viszonyítva) Közép-Európa legnagyobb roma közösségét alkotják. A szlovákiai magyarság egyébként arányosan szintén a térség legnagyobb magyar közössége, hiszen létszáma eléri Szlovákia lakosságának 10%-át.

A több mint félmillió szlovákiai magyar kisebbség tehát olyan közösséget alkot, amely különösebb választójogi előnyben részesítés nélkül is mindig tudott saját parlamenti képviseletet szerezni. Szerencsére, a szlovákiai szabályozás ugyan semmiben nem könnyíti meg a kisebbségi választópolgárok mandátumhoz jutását, de nem is gördít elé olyan fölösleges akadályokat, mint a hatályos bolgár alkotmány. Az utóbbi ugyanis tiltja az etnikai alapú pártok létrehozását és működtetését. Más lapra tartozik, hogy ez a korlátozó szabály viszonylag könnyen megkerülhető.

A szlovákiai magyar pártszervezési és politikai dilemmák 1992–2010

A szlovákiai magyar közösség eredetileg differenciált pártszerkezettel rendelkezett, amelyet három párt párhuzamos léte határozott meg – a magát

liberálisaként definiáló Magyar Polgári Párt, a centrista szerepre törekvő Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és a nemzeti-konzervatív kisebbségvédő Együttélés Politikai Mozgalom. Ezen irányzatok viszont a választási törvény 1998. évi „koalícióellenes” módosítása miatt egy gyűjtőpártba kényszerültek tömörülni, mert egyébként könnyen kikerülhettek volna a parlamentből. Az ily módon létrejött gyűjtőpárt nevében mai napig őrzi ezt a sokszínűséget. A Magyar Koalíció Pártja (továbbiakban csak MKP) a magyar közösség érdekében mérsékelt és felelősségteljes politikát igyekezett folytatni. Rendszerint a szlovák jobboldal felé nyitott, amellyel az anti-mečiarista ellenzékben eltöltött évek emlékei is összekötik. 1998 és 2006 között két cikluson át is kormányon volt, mégpedig Mikuláš Dzurinda miniszterelnöksége alatt. Programjában egyrészt a kisebbségvédelmi aspektusokra koncentrált, másrészt pedig az alulfejlesztett Dél-Szlovákia etnoregionális védelmét is igyekezett ellátni.

Az előző parlamenti ciklusokban az MKP úgy vonult be a szlovák politikai köztudatba, mint a jobboldali koalíció szerves és megbízható része. Sőt, a pártvezetés is egyre inkább azonosult ezzel a szereppel, a 2006-os választási kampány hajrájában néha túlzottan is előtérbe állította a reformok iránti elkötelezettségét, ami nem mindig volt összhangban szavazói életérzésével. A 2006-os választások előtti szociológiai felmérések ugyanis már jóval korábban jelezték, hogy szociálisan az MKP inkább a centrumba vagy a baloldalra tartozik, mint a radikális reformjobboldalhoz.⁵ Ugyanakkor részben logikus is az MKP jobboldali önazonossága. Az európai pártstruktúrákban a konzervatívok között foglalja el a helyét, szavazóbázisa vidékies, vallásos és életvitelében is inkább konzervatív. Azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy 1989 után mindig közelebb állt a szlovák demokratikus jobboldalhoz, mint a sokszor nacionalistább jellegű baloldalhoz.

2006 után viszont a pártnak legalább részben újra kellett definiálnia magát. A párt szavazói ugyanis sokszor a rendszerváltás gazdasági és szociális vesztesei közé tartoztak, amire valamilyen szinten reagálni kellett az egyébként „az 1989-es alapon álló” pártnak. A szlovákiai magyar közösség az elmúlt évtizedben még néhány kisebb alternatív politikai csoportosulást is kitermelt magából, de ezek végig jelentéktelenek maradtak. Vagy azért, mert a magyar kisebbséggel nem túlzottan barátságos mečiarista kormányzat próbálta azokat manipulálni, vagy azért, mert túlzottan igyekeztek követni a magyarországi mintákat. A radikalizmus sem tett jót az ilyen csoportok népszerűségének. Emiatt ezek a pártocskák soha nem jelentettek komoly kihívást az MKP politikusai számára.

Igazán komoly kihívás volt az MKP számára a 2009-ben végbement belső szakadás. Az MKP-ból akkor kivált a befolyásos politikusainak egy csoportja (köztük a volt pártelnök, Bugár Béla is), akik Híd/Most néven néhány hónap alatt valószínűleg tűnő politikai alternatívát voltak képesek létrehoz-

ni. Hivatalosan a párt fő célja a magyar–szlovák megbékélés elősegítése volt, mégpedig egy közös kétnemzetiségű párt létrehozása révén. Erre, úgy tűnt, nagy szükség van, különösen 2006 után, a szlovák kormányzati politika következtében roppant módon elmérgesedett magyar–szlovák viszony tükrében. A sikeres pártépítés folyamatában valószínűleg azon anyagi segítség is komoly szerepet játszott, amelyben minden jel szerint a különböző tőkeerős gazdasági érdekcsoportok részesítették a pártot. Legalábbis a választási kampány intenzitásából úgy tűnt, hogy az új párt nem küszködik napi jellegű anyagi gondokkal. Nem mellékes szempont, hogy néhány neves és méltán népszerű szlovák liberális értelmiségi is nevét adta a pártszervezkedéshez.

Némi problémát inkább az okoz, hogy egyéb területeken egyelőre csak nehezen különböztethető meg a két párt. Ez abból is fakadt, hogy a pártszakadás alapvetően személyi és taktikai okokból következett be, nem pedig ideológiai vagy gazdaságpolitikai indokokból. Abból sem lehet túl sok hasznos következtetést levonni, hogy kik csatlakoztak az új csoportosuláshoz. Sokszor egyszerűen csak az egyéni sérelmekről vagy a helyi konfliktusokról volt szó. Természetesen mindez a jövőben megváltozhat, hiszen előbb-utóbb mindegyik párt igyekszik jobban felépíteni saját identitását.

A 2010-es szlovákiai eredmények kontextusa

A parlamenti választások aztán komoly meglepetést okoztak. A közvélemény-kutatók által sokáig befutónak tartott MKP csak 4,3%-ot szerzett, az „újszülött” Híd/Most viszont több mint 8,1%-kal bekerült a parlamentbe. A leadott szavazatok tükrében ez azt jelenti, hogy az MKP-ra 109 638 állampolgár tette le voksát, a Híd/Most-ra pedig 205 538 fő.⁶ A következő meglepetést az okozta, hogy az utóbbi párt olyan dél-szlovákiai magyar bástyákban is többséget kapott, mint Dunaszerdahely, Komárom vagy Galánta.

A politikai elemzők ma is vizsgálják e meglepő eredmény okait. Úgy tűnik, hogy az MKP valóban nem mérte fel megfelelően a helyzetet és nem folytatott adekvát választási kampányt. Öllős László szlovákiai magyar politológus szerint kontraproduktívnak bizonyult az MKP negatív kampánya, amely túlzottan az „árulónak” tartott Híd/Most-ra koncentrált. Az sem bizonyult szerencsés lépésnek, hogy Csáky Pál az MKP elnökeként főleg a magyarországi médián keresztül kommunikált választóival és került a szlovákiai vitaműsorokat. Valószínűleg az a nyomás sem tett jót a párt választási eredményeinek, amelyet a Robert Fico vezette szlovák kormány kifejtett az MKP-ra az úgynevezett kettős állampolgárság ügyében.⁷ Lehetséges, hogy sok választópolgár taktikázott – azaz mindkét magyar pártot látni akarta a törvényhozásban, azért a választási küszöb közelében lévő új csoportosulásra szavazott.

Azt is figyelembe kell venni azonban, hogy a szlovákiai magyar politikai közösség nem követi mindig a Magyarországról érkező impulzusokat, ami logikus is, hiszen egy önálló, saját gondoljaival küszködő entitásról van szó. A legtöbb felmérés és vizsgálat szerint a szlovákiai magyar közösség alapvetően mérsékelt beállítottságú, inkább konfliktuskerülő és rendszerint nyugalomra törekvő. Sok tekintetben egyre kevésbé különbözik a szlovák többségtől, ami szintén nem elhanyagolható tényező. Az a hisztéria pedig, amelyet roppant felelőtlen és durva módon az akkori pozsonyi kormányzat indított el a magyar kisebbségi közösség irányába, közvetlenül a választások előtt, és amelynek sajnos már jóval korábbi előzményei voltak, szintén felerősítette a magyar közösségben a nyugalomra vágyó és kompromisszumkereső reflexeket.

Bár a Híd/Most a 2010. évi parlamenti választások alkalmával egyértelmű győzelmet aratott a szlovákiai magyar közösség szavazataiért folytatott harcban, egy nagyon fontos célkitűzését mégsem sikerült elérnie – valóban jelentős szlovák szavazóréteget megszólítani. Hozzá kell tenni, hogy mindig voltak olyan szlovákok, akik a magyar pártokra szavaztak, különösen az MKP-ra. Ennek lehetnek családi okai, programbeli szimpátia, az egyes magyar vezetők népszerűsége vagy egyfajta értelmiségi protesthangulat kifejezése a többségi pártokkal szemben. Időről időre ez akár néhány ezer embert is jelenthetett, de alapjaiban ez a létszám mégsem változtatta meg radikálisan a szlovákiai erőviszonyokat és az egyes pártok önazonosságát. Az MKP sem vált ettől egy dél-szlovákiai multietnikus regionalista párttá. A Híd/Most egyetlen szintizta szlovák járásban sem tudott komolyabban kimutatható támogatottságot szerezni, talán Pozsonyt és Kassát leszámítva. Különösen Pozsonyban szerepelt jól, ami azt jelzi, hogy az 5 pozsonyi városi és városkörnyéki járásban eredményei 6,94% és 11,06% között mozogtak. Legérdekesebb adat ebből a szempontból az, hogy a magyar tömblakossággal semmilyen kapcsolatban nem lévő Eperjesi Kerületben a Híd/Most csak 1,7%-os eredményt ért el.⁸ Ez erősen megkérdőjelezi az eredeti célkitűzés – egy kétnemzetiségű magyar-szlovák közös párt tervének a sikerét. Ugyanakkor nem szabad lebecsülni azt a tényt, hogy a pozsonyi szlovák demokratikus értelmiség egy része valóban erre a pártlistára szavazott. E jelenség okait még vizsgálni kell.

A helyzet jobb megértéséhez meg kell nézni a magyar kötődésű szlovákiai pártok eddigi választási eredményeit. 1992-ben az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom közös listája 228 885 szavazatot kapott, ami 8,66%-os eredményt jelentett. 1994-ben, amikor a liberális Magyar Polgári Pártnak is helyet biztosítottak a listán, már 292 936 szavazatot sikerült megszerezni, ami a voksoló választópolgárok 9,71%-át jelentette. A sorsdöntőnek tűnő 1998-as választásokon már az MKP formájában induló „magyar párt” 306 623 voksot szerzett (9,12%). A történelmi csúcst az MKP

2002-ben érte el, 321 069 szavazattal (11,16%). A 2006-os parlamenti választásokon ugyan ténylegesen jóval kevesebb szavazatot kapott a párt, de az alacsony részvételi arány miatt ez mégiscsak a voksolók 11,68%-át jelentette. Ehhez képest a 2010-es választásokon az MKP-ra és a Híd/Most-ra összesen 315 176 állampolgár szavazott.⁹

Drámai elmozdulás tehát a „magyar pártokra” leadott voksok számának tekintetében nem következett be. Azért a „magyar pártokra” leadott voksokról van szó, mert a legtöbb szlovákiai magyar ily módon fogja fel a két pártot és egyelőre nem igazán hajlandó másként gondolkodni erről a kérdésről. Ez a számok tükrében teljesen érthető is. Ez a megközelítés még jobban erősödhet, amikor a Híd/Most listáján bejutott Polgári Konzervatív Párt elkezdi jobban hangsúlyozni saját identitását és úgy mond „leválik”.

Más lapra tartozik a parlamenti mandátumok elosztásának kérdése. A deklaráltan magyar kötődésű parlamenti képviselők száma valóban drámaian csökkent, hiszen ebben a formában a következő ciklusban csak hét képviselő fogja képviselni a magyar kisebbséget. Ez nem jelenti azt, hogy a Híd/Most listáján vagy a szövetséges OKS formációján belül – főleg a preferenciális szavazatoknak köszönhetően bejutott szlovák nemzetiségű képviselők – nem fogják képviselni a kisebbségi érdekeket, hiszen olyan szókimondó szlovák jogvédő is bekerült a parlamentbe, mint Ondrej Dostál. Az OKS-nek és esetleg néhány szlovák „hidasnak” azonban lehetnek más prioritásai is. A magyar kisebbségi érdekvédelem mégsem a fő céljuk.

Kisebbségi szempontból a 2010-es választások eredménye valóban fiaskónak tekinthető. A két listával induló korábbi magyar politikusoknak sikerült ugyan összességében 315 176 szavazatot megszerezni, de ebben sokkal kisebb súlyt képviselnek a valódi szlovák voksok, mint amire eredetileg sokan számítottak, továbbá a parlamentbe bejutott 8,1%-os Híd/Most listájáról végül is csak hét magyar nemzetiségű jelölt került be. Végül nem szabad elfelejteni azt sem, hogy ettől kezdve két viszonylag erős csoportosulás fog küzdeni a magyar kisebbségi szavazók voksaiért. Mégpedig úgy, hogy közben a szlovák politika nem hajlandó elősegíteni az alacsonyabb bekerülési küszöb bevezetésével a kisebbségen belüli pluralizmus megerősödését. Lehetséges, hogy ez lenne a leg-egészségesebb megoldás, de ilyen nagyvonalúságra a kisebbségi kérdésben nagyon fukar szlovák politika nagy valószínűséggel nem fog vetemedni.

Az adott körülmények között a szlovákiai magyar közösség csak nehezen tud majd eltartani és parlamentbe juttatni két pártot. Ez a közösség a jelenlegi körülmények között hatékony módon igazából csak egy kisebbségi pártot tud fenntartani. Ez a tény idővel valószínűleg tudatosodni fog a helyi politikusokban, ezért lenne fontos, hogy az egyes pártok vezetői ne okozzanak egymásnak olyan sebeket, amelyeket nehéz lesz később begyógyítani.

Nagyon veszélyes az a folyamat, illetve diskurzus, amely különösen a szlovák sajtóban úgy próbál beszélni az MKP-ról mint radikális, netán egye-

nesen szalonképtelen pártról, miközben eddig az MKP a nagyon is mérsékelt kisebbségi pártok közé tartozott, és sokszor a szlovák politikát is kisegítette fő célkitűzései elérésében (1998, 2004). Ezen negatív besorolás és megkülönböztetés ellen erélyesen fel kell lépni, mert egyrészt igazságtalan, másrészt egyfajta politikai gettósodás kezdetét jelentheti a szlovákiai magyarság képviselőinek egy jelentős része tekintetében.

Nem tűnik azonban célszerűnek és célravezetőnek az a magyarországi vélemény sem, amely szerint Szlovákiában csak egy magyar párt van, az MKP. A választási eredmények minden problematikusága (főleg, ami a mandátumokat illeti) ellenére ezt az állítás nem igazolják a választások során leadott voksok, egyelőre az egyes pártok helyi struktúráinak a jellege sem, valamint a dél-szlovákiai politikai közvélemény döntő többsége sem. Figyelembe kell venni, hogy a szlovákiai magyar közösség több tekintetben is (egyébként teljesen érthető és logikus módon) önálló érzelmi és politikai entitást képez szlovákiai állampolgári és magyar nemzeti mivolta ellenére. Saját problémáira saját megoldásokat kell keresnie. Ez természetesen nem jelentheti a valódi segítséget nyújtó kéz elutasítását – sem magyar, sem szlovák oldalról. Kívülről beleszólni ebbe a folyamatba néha nagyon is kontra-produktív lehet.

Néhány további érdekesség a visegrádi államokban 2010-ben lezajlott választások kapcsán

A 2010-es parlamenti választásoknak egyik fontos sajátossága az, hogy talán most éreztette leginkább hatását egyfajta elfáradás, kiábrándulás, illetve az egyes pártokkal kapcsolatos elhasználódás érzése. Ez leginkább abban nyilvánul meg, hogy a pártszerkezetek majdnem mindenütt komoly változásokon mentek keresztül. Régi „kipróbált” pártok tűntek el a süllyesztőben, más új, friss pártok kerültek előtérbe, illetve néhány párt vagy politikus „ruhát cserélt”. Lengyelországban ez a folyamat már korábban is tapasztalható volt, de most a többi visegrádi államot is elérte. Csak néhány jellemző adat: 2010-ben a magyar parlamentből két „régis harcos” esett ki (az MDF és az SZDSZ), jött viszont két új párt (a Jobbik és az LMP). Szlovákiában szintén két régi motoros távozott (a mečiarista HZDS és az MKP), helyére szintén két új párt érkezett (a Híd/Most és a SAS). A cseheknél ugyan mérsékeltebb változás történt – ott csak egy régi párt esett ki (a kereszténydemokrata néppártiak), jött viszont helyette kettő (a TOP 09 és a Közügyek-VV), igaz, egyik meglehetősen régi arcokkal (TOP 09).

Érdekes mozzanat az, hogy a külföldön leadott voksok Közép-Európa történetében talán most először fontosabb szerephez jutottak. Ehhez hozzátartozik, hogy a legtöbb helyen csak a 2006-os választásoktól lehet külföldön

is voksolni. A visegrádi országok parlamentjei ugyanis csak e választások előtt tették lehetővé a külképviseleti szavazást (a Cseh Köztársaság vagy Magyarország), illetve a postai úton történő voksolást (Szlovákia). Ez a lehetőség egyébként nem annyira Magyarországon érdekes, ahol az országgyűlési választójog állampolgársághoz és magyarországi lakhelyhez van kötve, hanem inkább a többi visegrádi országban, ahol ez a lakóhelyi jellegű korlátozás nem érvényesül. Közben ezek az államok komoly külföldön lévő állampolgári diaszpórával rendelkeznek. Ez különösen igaz Lengyelországra és Szlovákiára. A szlovák szakértők szerint külföldön körülbelül 200 000 szlovák állampolgár él, akiknek döntő többségben van választójoga. Ennek ellenére a pártok mintha még nem fedezték volna fel ezt az érdekes választói csoportot. 2006-ban összesen 3427 ilyen választó élt a postai úton történő voksolás lehetőségével.¹⁰ 2010-ben a számuk jelentősen megnőtt, de most is csak 5861 külföldön élő élt ezzel a lehetőséggel.¹¹

Nominálisan jóval többen mentek el voksolni 2010-ben a külföldön élő lengyelek közül. A lengyelországi államfőválasztásokon a Polgári Platform jelöltje, Bronislaw Komorowski és a Jog és Igazságosság alapítója, Jaroslaw Kaczynski volt a két legesélyesebb elnökjelölt. Az elsőre a szavazásra jogosult választópolgárok 41,54%-a voksolt, a másodikra 36,46%.¹² Komorowski győzött főleg a nyugati és központi vajdaságokban, valamint inkább a városokban, mint a falvakban. Ellenfele inkább a falvakban volt erős és döntően a keleti vajdaságokban. Érdekes, hogy a választási kampány mozgósítani tudott 201 586 külföldön élő lengyel állampolgárt is, akik közül 39,67% Kaczynskira voksolt és 60,33% Komorowskira.¹³

Ezekből az adatokból is látszik, hogy a jövőben érdemes lesz figyelni a választások „külhoni” aspektusára. További érdekesség, amely a globalizáció és az európai integráció egyre mélyülő kihatásaira utal az, hogy a Cseh Köztársaságban már a második kettős állampolgár tölti be a külügyminiszteri posztot. Karel Schwarzenberg ugyanis nemcsak cseh, hanem svájci állampolgár is. Korábban az első szociáldemokrata külügyér, Jan Kavan is kettős állampolgár volt – cseh és brit. Ez a tény még kevésbé meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy a cseheknek volt már olyan miniszterük is, akik fél évig nem is volt cseh állampolgár. Igaz, a miniszter legalább szlovák állampolgársággal rendelkezett, amelyet azért a csehek kiemelten kezelnek, és mindez Jan Fischer „hivatalnok” kormánya idején történt. Mindezekből tehát látni lehet, hogy nemcsak kisebbségi szemszögből, hanem külhoni szavazási és állampolgársági szempontból is egyre több tanulsággal szolgáltak a 2010-es közép-európai választások.

Jegyzetek

- ¹ Részleteket a lengyel közjogi rendszerről L. GARLICKI, Leszek: *Polskie prawo konstytucyjne, Zarys wykładu*, Wydanie 3. LIBER, Warszawa, 1999.
- ² Részleteket a cseh közjogi rendszerről L. JIRÁSKOVÁ, Vera: *Zákonodarná moc v Ústave České republiky z roku 1993 – stav právní a praxe fungování*, In: *Konstytucjonalizm czeski is polski 15 i 11 lat po uchwaleniu konstytucji obu panstw*, Polsko-Ceskie Seminarium Prawnicze (szerk.: WITKOWSKI, Zbigniew – JIRÁSKOVÁ, Vera – WITKOWSKA-CHRZCZONOWICZ, M. Katerzyna) Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Torun, 2009, valamint PAVLIČEK, Václav et kol.: *Ústavní právo a státoveda II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. vydání, Linde–Praha a.s., 2008.
- ³ A szlovák közjogi rendszerről L. PALÚŠ, Igor – SOMOROVÁ, Ludmila: *Státne právo Slovenskej republiky*, Košice, 2010.
- ⁴ A Roma Koalíció Pártja 2010-ben csak 6947 szavazatot kapott, azaz 0,3%-os eredményt ért el. Ezzel szemben a kifejezetten romaellenes szélsőjobboldali programmal fellépő LSNS 33 724 szavazatot kapott, amivel 1,3%-os eredményt ért el.
- ⁵ L. Ako verejnosc' hodnotí aktuálny vývoj spoločosti, <www.ivo.sk/vyskum> (letöltve: 2011. 02. 03.)
- ⁶ *Volby 2010*, Volebný speciál denníka Sme, 25. p.
- ⁷ Tak málo Madarov v parlamente ešte nebolo, <<http://volby.sme.sk/c/5421872/tak-malo-madarov-v-parlamente-este-nebolo.html>> (letöltve: 2011. 02. 03.)
- ⁸ *Volby 2010*, Volebný speciál denníka Sme, 26. p. és 30. p.
- ⁹ Ezek az adatok a Sme szlovák újság adataira támaszkodnak, L.: Tak málo Madarov v parlamente ešte nebolo, <<http://volby.sme.sk/c/5421872/tak-malo-madarov-v-parlamente-este-nebolo.html>> (letöltve: 2011. 02. 03.)
- ¹⁰ <<http://www.sme.sk/c/5254994/strany-ignoruju-200-tisic-hlasov-z-cudziny.html>> (letöltve: 2011. 02. 03.)
- ¹¹ *Volby 2010*, Volebný speciál denníka Sme, 25. p.
- ¹² Wybory prezydenckie 2010, <<http://www.rp.pl/temat/406464.html>> (letöltve: 2011. 02. 03.)
- ¹³ <<http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>> (letöltve: 2011. 02. 03.)